

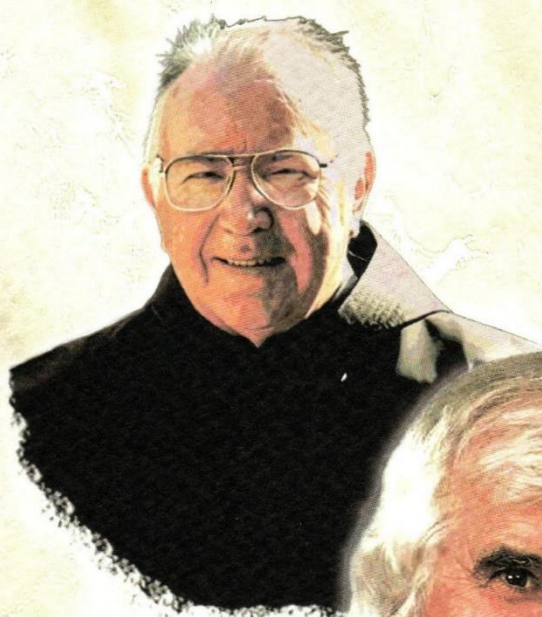
ZADARSKA

MATICA HRVATSKA ZADAR
ISSN 1330-4577
2025.

SMOTRA

ČASOPIS ZA KULTURU, ZNANOST I UMJETNOST

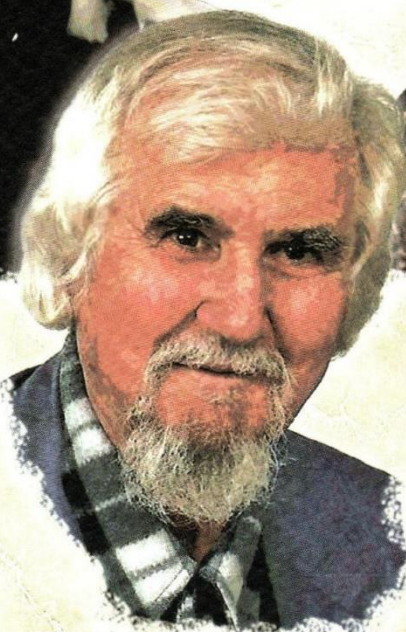
GODIŠTE LXXIV BROJ 1-2

*Fra
Bernardin
Škunca*

*Ivana
Brlić
Mažuranić*

Stjepo Mijović Kočan

STUDIJE, RASPRAVE, ESEJI · POEZIJA · PROZA
· ZNAMENITI HRVATI · PUTOPIS · OBLJETNICE
· IN MEMORIAM · OSVRTI I PRIKAZI · KRONIKA

Vjekoslav Ćosić

Fra Bernardin Škunca (1937. - 2024.)

U krhkom tijelu snažan duh

Umro je fra Bernardin Škunca, 22. prosinca 2024. Pokopan je na groblju Lovrinac u Splitu, 27. prosinca. Umro je svojoj brojnoj obitelji koja ima svoje korijene u Novalji na otoku Pagu. Umro je svojoj franjevačkoj Provinciji sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri, kojoj je pripadao od 1949. do smrti, najprije kao đak, a onda od 1963. kao svećenik i provincijal u dva mandata. Bio je predzadnji svog prezimena u toj Provinciji, slijedom preminuća: fra Bonaventura (1947.), fra Robert (1960.), fra Šime (1966.), fra Silvestar (1974.) i fra Dragutin (1974.). Ostao je još samo dični starosta fra Stanko Škunca, onaj što ga je Okružni sud u Zadru svibnja 1955. osudio na dva mjeseca zatvora jer je bio tajnik „illegalnog“ đачkog listića Iskra u Zadru te ga naknadno oslobodio izvršenja kazne - jer je bio maloljetan! U istom procesu Robert je bio orno svjedok, kao i dolje spomenuti fra Marijan Mandac i fra Rafael Romić. Umro je i najširoj obitelji prijatelja i suradnika. Zadar će ga pamtit i kao župnika na Voštarnici, provincijala Provincije sv. Jeronima i prvog ravnatelja Hrvatskog instituta za liturgijski pastoral, urednika časopisa Živo vrelo, izdavača Časoslova, voditelja radioemisije Mir i dobro tijekom Domovinskog rata i laureata nagrade Grada Zadra za životno djelo 2014. godine. Ovdje ne ćemo dalje nabrajati njegovu nastavničku djelatnost i inicijative na zadarskom Filozofskom fakultetu Sveučilištu jer bi nas to daleko odvelo.

Fra Bernardin (krsnim imenom Robert, zvani Berto) najprije je izdanak jedne brojne (osam sinova i dvije kćeri Ante i Marije rođ. Šonje) i neobične obitelji iz Novalje koja je došla u Zadar gdje je već bio stric fra Robert. Jedan za drugim dolazili su Ante, Nikola, Josip, Robert, Dinko, Darija, Florijan, Urica. Prva trojka bili su zaposleni u zadarskim poduzećima, ostali, od Roberta (fra Bernardin) školarci u Zmajeviću i Gimnaziji u Zadru. A onda, kad su se učvrstili u Zadru, krenuli su dalje, preko granice - u Pariz (Francuska): Ante, Nikola, Bernardin (privremeno na Katoličkom institutu), Dinko i Darija. Florijan, student arhitekture, radije će u Firencu. U Zadru je ostao jedino Josip (Joso). Pariz je bio samo odskočna daska za Nikolu, Dariju i Uricu, koje će 1983. naći na okupu na dan Božića u hrvatskoj crkvi sv. Nikole Tavelića na trgu Savane u Montrealu. Misu je predvodio fra Bernardin, u klupama Darija Klanac s obitelji, Urica Segarić s obitelji. Tu je bila i Nikolina obitelj, koji je u međuvremenu umro. Fra Bernardin je pomagao u Hrvatskoj katoličkoj misiji jer je župnik fra Ivan Bradvica bio u bolnici zbog operacije.

Fra Bernardin je treći ugledni član kojeg je Provincija izgubila u 2024. godini. Nakon što je 2023. umro fra Marijan Mandac, profesor Patristike na Bogoslovnom fakultetu u Splitu, prvi je otišao fra Rafael Romić, profesor filozofije, misionar u SAD-u i Njemačkoj (Wiesbaden), pjesnik. Drugi je fra Joakim Gregov - Jaki, kipar i branitelj, vojni kapelan s činom kapetana bojnog broda.

Fra Bernardin pripada generaciji učenika klasičnih gimnazija koju nije zahvatila školska reforma koja je ukinula „nižu gimnaziju“ i malu maturu u korist osmogodišnje škole. To su zadnji koji su latinski učili osam godina, zadnji klasičari, ali prvi đaci novootvorene Biskupske klasične gimnazije u Zadru, koja je nosila ime poznatog zadarskog nadbiskupa Vicka Zmajevića. Gimnaziju je otvorio nadbiskup Mate Garković. Klasična gimnazija svedena je nakon toga na četiri razreda. Mandac, Škunca i Romić bili su prva generacija obnovljenog novicijata na Košljunu iz 1955. godine.

Teologiju je Bernardin počeo studirati u Makarskoj a diplomirao je u Ljubljani, gdje je boravio iz zdravstvenih razloga. Stanje njegovih pluća bilo je takvo da je jedino u Ljubljani mogao dobiti odgovarajuću hitnu pomoć. Ta će ga bolest pratiti do smrti, a naučit će ga disciplini i korištenju dragocjenog vremena koje je čovjeku dano na zemlji.

Svoje teološko znanje Bernardin je usavršavao na studiju liturgike i povijesti umjetnosti na Katoličkom institutu (Katoličko sveučilište) u Parizu. Svoja znanja iz Pariza primijenio je na onom što danas poznajemo kao Hod za križem na Hvaru. To je bila tema njegova doktorata (koji je obranio na

Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu), ali i scenarija za dokumentarni film koji je trebao imati svoje inačice na stranim jezicima. To znam jer sam scenarij s hrvatskoga preveo na francuski. Ne znam kakva je bila daljnja sudbina tog scenarija. Moj kumpar (kako smo se uzajamno oslovljavali) i ja često smo surađivali na njegovim projektima. Zahvaljujući njemu i njegovim hvarskim prijateljima, Hod za križem postao je cijenjena kulturna baština i medijska tema. Gdje god je djelovao ostavljao je dubok trag iza sebe. Plodan je bio njegov boravak u franjevačkom samostanu u Hvaru, kao što je i njegovo župnikovanje na Voštarnici u Zadru urodilo pravim arhitektonskim čudom, zahvatom sakralnog u urbano stambeno tkivo grada: najmanja crkva najveće zadarske župe, ukrašena vitrajem Josipa Botterija Dinija...

Jedan od većih životnih pothvata fra Bernardina Škunce jest postupak beatifikacije i kanonizacije fra Ivana Perana, u kojem je bio vicepostulator, tj. voditelj postupka na razini nadbiskupije. Nitko nije bolje shvatio i osjetio franjevačku poetiku Kaštelanca fra Ivana Perana od pjesnika i kunstkistorikera iz Novalje. Mnogi su prošli jednogodišnju školu duhovnosti na Košljunu kod fra Iva, ali je Bernardin jedini sve to okupio u dokumentaciji koja vodi do oltara. Za sada je to samo prvi stupanj zvan „sluga Božji”. Ironijom sudbine, kad je svečanom misom u Kaštel Starom koju je predslavio mons. Marin Barišić obilježen završetak biskupijske postulature, među slavljenicima nije bilo fra Bernardina: njegova životna svijeća počela se polako gasiti, njegov „brat magarac” (omiljena metafora u franjevačkoj duhovnosti) počeo je posustajati. Njegovo bavljenje širim i užim kontekstom Peranove postulature zabilježeno je u knjigama Franjo Asiški skladatelj Božje ljepote, Ispovijesti Franje Asiškog i Svetost kao pjesma. A kako je on svakodnevno proživljavao tu duhovnost, možemo čitati u njegovoj rijetko navodenoj zbirci pjesama *Spiritualija*.

Tako smo pri kraju ovog kratkog in memoriam (u sjećanje) došli do Bernardinova bavljenja književnošću, gdje je također ostavio svoj trag spajajući duhovnost, povijest i umjetnost. Na tom polju ostavio nam je dva naslova: *Mirotvorac iz Bolonje* i *Vjeropoj Riječi*.

Mirotvorac iz Bolonje dobio je od Matice hrvatske nagradu August Šenoa za roman godine 2008. To je povijesni roman o dolasku, bolje reći očekivanju, svetog Franje Asiškog u Bolonji, kao pomiritelja dvaju zaraćenih gradova, prema svjedočenju suvremenika i očevidca Tome Arhiđakona.

Vjeropoj Riječi književni kritičari su klasificirali kao roman esej u kojem dva franjevca, fra Robert i fra Bonaventura, razgovaraju o mnogim stvarima iz franjevačke i opće kršćanske duhovnosti. U povijesnom pogledu, jedan nas imenom podsjeća na Bernardina Sijenskog, a drugi na Bonaventuru iz Lyona, obojica crkveni naučitelji i duhovni vođe franjevačkoga reda. U stvarnosti, fra Bernardin (Škunca) (fra Robert u romanu) student je pariškog Katoličkog instituta, liturgičar i povjesničar umjetnosti, fra Bonaventura (Duda) je bibličar obrazovan u Rimu, središtu katoličanstva. Obojica su iz iste, Krčke biskupije. Prvi je rođen u Novalji na Pagu, a drugi u Krasu na Krku nedaleko od Vrbnika. Na kraju romana doznajemo da su razgovori sačinjeni od fragmenata iz literature, bibliografije, publicistike i tiska. Riječ je dakle o eseju iznesenom u „dijaloškom (razgovornom) obliku” gdje su replike u navodnicima, kao dijalozi u romanu. O svemu nas obavještava fra Bernardin, u romanu lik fra Roberta. Povod i vrijeme romana eseja je pogreb fra Bonaventure Dude na zagrebačkom groblju Mirogoj. Stavljaajući ovaj roman u kontest fra Bernardinovih preokupacija, mogli bismo reći da je *Vjeropoj Riječi* neformalan uvod u postupak beatifikacije o. Bonaventure Dude. Ništa neobično: nakon završene dijecezanske postulature fra Ivana Perana, nakon upornog rada na rasvjetljavanju mučeničke smrti fra Bernardina Sokola (obojica Kaštelanci, odatle i Bernardinov status počasnog građanina Kaštela), treća postulatura trebala bi biti ona fra Bonaventure Dude, samo je pitanje tko će biti vicepostulator.

I na koncu, ima u životu fra Bernardina Škunce nešto što podsjeća na svetog Maksimilijana Kolbea. Obojica su bili franjevci, Škunca je pripadao „Manjoj braći”, tzv. opservatnima, Maksimilijan konventualcima. Dva ogranka koja su se oformila još za života svetog Franje. Obojica su bili plućni bolesnici, obojica su se s vlastima borili za radne prostore. Maksimilijan za svoju tiskaru, a Bernardin za svoju župnu crkvu na Voštarnici u Zadru. Koliko je samo vrata „obio” Bernardin da bi dobio građevinsku dozvolu za preuređenje prostora koji je 1937. u stambenoj zgradi privremeno pretvoren u sakralni. Način na koji je on s arhitektom Novakom stambenu zgradu pretvorio u sakralni (pastoralni) prostor

pravi je pothvat. Obojica, Maksimilijan i Bernardin, pokrenuli su katoličku izdavačku djelatnost: Maksimilijan je dopro sve do Japana, a Bernardin je u skromnim uvjetima drugog kata bivše sjemenišne zgrade samostana sv. Frane u Zadru organizirao Hrvatski institut za liturgijski pastoral i uredništvo izdanja *Živog vrela* i *Božanskog časoslova* (u suradnji s Liviom Marijanom). Njih dvojica, Maksimilijan i Bernardin, antičku su mudrost *Mens sana in corpore sano*, redefinirali u *U krhkom tijelu snažan duh*.